

HIER ZIJN IS NIET DE BEDOELING

Lauranne van Grinsven

Hier zijn is niet de bedoeling

Roman

LEBOWSKI PUBLISHERS
AMSTERDAM 2022

Deze uitgave kwam tot stand met medewerking van Van Grunsven Creative Management, zie ook www.vangrunsvencm.com

© Lauranne van Grinsven, 2022
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2022
Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam
Auteursfoto: Aline Bouma
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 6243 6
ISBN 978 90 488 6244 3 (e-book)
NUR 301

www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

‘Dit is een verhaal over een moeder die van haar dochter houdt.
Op een gebrekkige manier. Omdat al onze liefde gebrekkig is.’

Elizabeth Strout, *Ik heet Lucy Barton*

Voor oma, die mij een fantastische familie cadeau deed.

‘Dit is een verhaal over mijn opa.’

‘Is dat zo?’

‘Ja.’

‘En je moeder, gaat het eigenlijk niet over je moeder?’

‘Misschien is dit een verhaal over mijn moeder.’

‘En de hond?’

‘Mijn moeder, de hond.’

‘Wat is het nou?’

‘Dit is een verhaal over mijn opa die doodging en mijn moeder die uit elkaar viel en dit is ook het verhaal van de hond.’

‘Zelfs de hond?’

‘Ja, want zelfs de hond is mijn moeder moe.’

Ze verzwijgt dat het eigenlijk over haar gaat. Dat haar opa slechts de oorzaak is van alles wat hun daarna te wachten stond.

Zondag

‘Hij is dood,’ herhaalt Els.

Ze klinkt hol aan de andere kant van de lijn. Alsof er niets meer van haar over is behalve een grote leegte. Er kan iets in haar gaan groeien. Verdriet, of misschien zelfs pijn. Maar voor nu is er niets en Saar gelooft dat haar moeder dat wel prettig vindt.

Om de zoveel jaar koopt Saars vader een huisdier om niet met haar moeder op vakantie te hoeven. Een hond of een konijn bijvoorbeeld, om de zomer te overbruggen. Afgelopen jaar kwam hij thuis met een hondje dat in de kom van zijn handen paste. Een dikke pup met los vel rondom zijn nek. Hij was blond, de kleur van haar moeders haren. Sinds Saar, Jens en Janne niet meer thuis woonden, liep Els als een rusteloze teef, waarvan het nageslacht naar zijn nieuwe baasje is vertrokken, door het huis te ijsberen.

‘Hier,’ zei hij. ‘Voor jou.’

De stugge vacht, de lobbige ogen, twee hangende grote poten onder het nog kleine lijf. Els had weer iets om voor te zorgen.

Saar denkt dat Els zich erbij heeft neergelegd dat ze allemaal een rol spelen. En dat dit de hare is.

Ze ligt op haar rug, zodat haar tranen langs haar oren kunnen glijden en daarna verdwijnen tussen haar haren, alsof ze er nooit zijn geweest.

‘Ben je er nog?’ vraagt Els.

Ze weet niet wat ze moet zeggen. Ze drukt de telefoon zo strak tegen haar oor dat ze alleen nog maar een ruis hoort. Een heftige ruis, die haar gedachten overneemt, en ze kan niet meer uit haar woorden komen.

De stilte die ze heeft laten vallen heeft een vorm gekregen. Misschien is het omdat ze de stem van Els al een tijd niet heeft gehoord, of misschien is het de dood die ervoor zorgt dat ze niet meer helder kan denken. Ze gaat rechtop zitten, wrijft de haren uit haar gezicht als ze plots in de hoek van de kamer een beest ziet staan. Het beest dat ze vaker heeft gezien en dat haar jarenlang heeft beheerst. Het kijkt haar met grote, vragende ogen aan. Ze wordt er onrustig van, van zijn aanwezigheid. Dat ze deze week het beest nog vaker zal zien, daar heeft ze nog geen weet van. Het enige wat ze nu voelt is hoe het is weer een kind van haar moeder te zijn.

Ze denkt aan een vakantie in Zeeland. In alle vroegte vertrok het gezin in de Opel Astra zonder airco. Johan aan het stuur terwijl Els met haar voeten in een bakje water naast hem zat. Haar sprietige haren plakten tegen haar voorhoofd en wangen, die zo nat waren dat ze constant met een handdoek het zweet moest deppen, haar tranen. Ze ademde zwaar.

Dit herinnert Saar zich: ze was twaalf en zat op een klapstoel. Ze hadden de honden naar een kennel gebracht vlak bij hun huis, op twee uur rijden van de camping. Haar broer Jens gooide een frisbee naar het einde van het pad, terwijl haar zus haar slippers afspoelde bij het kraantje aan de overkant. Niemand praatte met elkaar. Iedereen probeerde om niet te luisteren naar Els, die nu ook de aandacht van het stel in de caravan tegenover hen had getrokken.

Ze keek door de plastic ruiten naar binnen. Haar moeder zat huilend in de voortent. Die wilde dat haar vader de honden ging ophalen.

‘Dat kan niet,’ zei hij. ‘Je mag maar één hond per standplaats. Het gaat niet.’ Misschien heeft Saar verzonnen dat hij dit zei, omdat ze graag zou willen dat haar vader de rationele factor in dit alles was.

Daarna stond hij vloekend te zoeken naar zijn autosleutels. Hij ritste de voortent open. Op dit moment realiseerde Saar zich dat je aan het geluid van een rits kon horen hoe de mensen op de camping hun dag begonnen. Hoe sneller en harder, hoe meer ze op haar vader leken.

Hij vroeg of ze wilde meerijden, of ze vier uur samen met hem in de auto wilde zitten. De hele ochtend weer terugspoelen en overdoen. Ze zei ja en haar moeder snapte niet waarom ze niet bij haar wilde blijven.

Tijdens de rit scheurde ze Fruittella’s uit een rol. Ze dacht aan haar moeder. Aan haar blik, net voordat ze de camping af liepen. Haar vader at Topdrop. De kleine papiertjes van de dropjes stopte hij tussen de kier van het raam. Ze schoten naar buiten als kleine kogels en raakten niemand. Het water in de teil op de vloer van de auto klotste nog altijd heen en weer.

In de kennel zaten de honden er precies zo bij als toen ze weggingen: vol verwachting achter de ijzeren tralies. Het schijnt dat honden geen besef van tijd hebben. Dat ze niet begrijpen of ze een uur of een week van hun baasje zijn weggeweest. Misschien was voor hen de vakantie allang afgelopen.

Toen ze terugliepen over het tentenveld zag Saar gele vierkanten in het gras. Een herinnering aan de mensen die hier waren geweest. Ze vroeg zich af waar Jens en Janne waren, of ze al patat hadden gegeten en in de speeltuin naast de wasserette waren geweest.

Haar moeder was voor de vouwwagen op een luchtbed in slaap gevallen. Ze lag met haar gezicht op het fluorescerende roze plastic, haar handen in het gras.

‘Els,’ zei haar vader, maar ze reageerde niet en hij begon meteen met het opbouwen van het koepeltentje uit de zak die hij over zijn schouder had gedragen. Het rammelende geluid van de haringen moest Els allang wakker hebben gemaakt, maar ze verroerde zich niet. Saar zei nog een paar keer ‘mam, mam’, en daarna knoopte ze de honden aan een parasol die ergens midden op het gazon stond geprikt.

Ze stelde zich voor dat haar moeder zo op dit luchtbed, dit vlot, weg kon drijven, het pad af, de camping uit, over de duinen richting de zee, totdat er niets meer van haar over was behalve een klein stipje aan het einde van de horizon. Zo zou ze zichzelf ook het liefst aan haar verantwoordelijkheden onttrekken. Gewoon het decor uit drijven.

Pas toen een natte neus van een van de honden in haar gezicht drukte, stond haar moeder op van haar luchtbed en omhelsde ze de honden, zoals Saar wilde dat ze haar zou omhelzen. Els drukte kussen op hun voorhoofd, hun haren tegen haar lippen. Een zachte hand op hun kop.

‘Waar zijn Janne en Jens?’ vroeg Saar.

‘Jens ligt te gameboyen in bed,’ zei Els. ‘En Janne is alvast naar de snackbar gelopen.’

De snackbar was net buiten de camping. De uitbater verkocht naast patat ook oude tijdschriften tegen nieuwprijs. Voor vijf gulden kon je een halfuur op zijn trampoline naast de snackbar springen.

Els stak een sigaret op. Saar dacht dat ze daarmee het luchtbed lek zou prikken. Niet expres, maar omdat ze zo met haar handen zwaaide en de hele tijd met de honden bezig was en niet met wat er om haar heen gebeurde. Maar de honden waren blij, want ze kwispelden.

De campingbaas liep langs in zijn korte broek. Het enige wat

hem onderscheidde van de campinggasten waren een keycord, een sigaar en een petje met een logo van de camping erop.

‘U mag geen twee honden op uw plaats, meneer,’ zei hij tegen Johan.

‘Nee,’ zei hij. ‘Dat weet ik. Deze is enkel bij ons op bezoek. Hij slaapt daar.’ Johan wees naar het tentje naast de vouwwagen. Ervoor lagen een tennisbal en twee ijzeren voerbakken van de hond.

‘Uw hond heeft een eigen plek?’ vroeg de campingbaas.

‘Ja, hij heeft de grond naast ons gehuurd.’

De man keek naar haar vader en daarna naar haar moeder.

‘Prima,’ zei hij ten slotte. Hij nam een hijs van zijn sigaar en liep daarna verder.

Ergens in een album in het huis van Johan en Els was een foto geplakt van de hond in het koepeltentje. Hij had een bandana om zijn kop en een zonnebril op zijn neus. Met twee over elkaar gevouwen poten lag hij half uit de tent.

‘Ik heb die kennel wel gewoon moeten betalen,’ zei Johan. ‘En die plek, die heb ik dus ook gewoon meteen af kunnen rekenen.’

‘Dan gaan we maar niet uit eten,’ zei Els. ‘En rijden we nergens naartoe, maar blijven we gewoon hier op de camping. Daar hebben we tenslotte voor betaald.’

Saar denkt dat deze vakantie het moment is geweest waarop haar vader besloot om voortaan thuis te blijven, om niet langer mee te gaan in de gekte van zijn vrouw. Maar dit jaar hoeft hij geen dier te kopen. Het vakantieprobleem heeft zichzelf opgelost. Normaal gesproken is het haar vader die belt om slecht nieuws te vertellen. Het is zijn taak, zijn manier om de vaderlijke rol te vervullen.

‘Saar? Hallo?’

‘Ja, mam. Ik hoor je,’ zegt ze.

‘Je moet hierheen komen.’

‘Mam. Heeft hij pijn gehad?’

‘Ik vraag je of je hierheen komt.’

‘Maar heeft hij pijn gehad?’

‘Ik smEEK je, Saar.’

‘Mam, ik kan niet zomaar –’

‘We zijn er allemaal. De hond zit hier naast me. Ik zie je straks. Oké?’ Ze hangt op.

Saar blijft naar het scherm van haar telefoon kijken alsof Els ieder moment terug kan bellen om te zeggen dat het niet waar is. Dat alles in haar hoofd even overloopt, dat ze gekke dingen doet.

Ze wil dat ze zegt: ik lieg, alles wat ik zei is verzonnen. Maar het scherm blijft zwart. Alleen de witte cijfers van de tijd tellen langzaam verder.

De huiskamer is leeg. Fosse was net begonnen in het boek van Marie Kondo en had besloten om zo veel mogelijk spullen weg te gooien. ‘Does it spark joy?’ vroeg ze zich bij ieder meubelstuk af. De oude rokersstoel sparkte geen joy. Hij is alleen erg handig voor visite. En voor het lezen van een boek, omdat het de enige plek is waarboven een lamp hangt die fel genoeg is om de letters te kunnen zien.

‘En zoiets als emotionele waarde?’ had Saar gevraagd. ‘Telt dat dan niet mee?’

Fosse schudde haar hoofd. Het ging om het nu, niet om de dingen die geweest zijn.

Trommel zit met zijn dikke lijf op de eetkamertafel. Zijn vacht hangt als een grijze deken om hem heen. Twee spitse oren bewegen zich naar voren.

‘Mijn opa is dood,’ zegt Saar en ze hoopt eigenlijk op meer begrip van de kat dan ze krijgt.

Ze aait hem over zijn kop. Er komt een krakend geluid uit hem, dat een soort miauwen moet voorstellen.

Trommel is oud. Hij komt uit het asiel. Toen ze hier twee jaar geleden samen met Fosse ging wonen, namen ze een kat bij wijze van contract. Een belofte: we blijven. Trommel leek een veilige optie. Hij was al twaalf toen hij hier kwam.

‘Dus ik moet naar mijn ouders toe, Trommel.’ De kat neemt niet de moeite om op te staan, zelfs niet wanneer Saar hem over zijn rug aait. Hij blijft zitten waar hij zit en miauwt klagelijk.

‘Ik heb geen keus, kat. Ik moet.’

Ze schudt nog wat voer in zijn bak. Trommel kijkt haar aan, draait zich om en gaat zich wassen, precies op de memo die Saar op de tafel heeft gelegd voor Fosse.

De reis naar het dorp van haar ouders duurt negenenvijftig minuten. In haar tas zit niet veel meer dan een boek, een shirtje, twee onderbroeken en een rol pepermuntjes. In de weilanden die voorbijschieten staan schapen, koeien en ander vee. Saar komt steeds dichterbij de plek waar ze vandaan komt, waar ze besloot nooit meer naar terug te keren. Alleen met de feestdagen, en de verjaardag van haar vader.

Het is druk in de trein. Tegenover haar zit een vrouw die haar aan Els doet denken. De mond van de vrouw is een langgerekte streep met twee hangende uiteinden. Haar haren zijn dun en zitten verwilderd op haar hoofd. Ze leest een boek dat *How to Stop Feeling Like Shit* heet. Het omslag staat vol met confetti in felle kleuren. In het boek onderstreept ze zinnen. Soms laat ze de bril van boven op haar hoofd naar beneden glijden en kijkt ze met een afstandje naar het boek, alsof ze nu pas echt ziet wat er staat.

Deze vrouw had haar moeder kunnen zijn, maar is het niet, want Els reist niet met de trein.

Voor de vijfde keer probeert Saar Fosse te bereiken. Weer krijgt ze haar voicemail. ‘Met Fosse, ik ben er nu niet, stuur me een bericht en ik bel je terug.’

‘Hij is dood, mijn opa. Daarom bel ik. Maar je bent er niet. Dus ik zit nu in de trein naar Brabant. Kun je me terugbellen?’ Ze wilde zeggen: je bent er niet wanneer ik je nodig heb. Maar tegelijkertijd vraagt ze zich af of dat wel waar is, of ze iemand nodig heeft. Ze neemt een pepermuntje in haar mond. Drukt het zo hard met haar tong tegen haar gehemelte dat ze het gezicht van Wilhelmina voelt.

Een dikke vrouw naast haar kijkt opzij. Haar nek zit in een ongemakkelijke vouw. Ze legt haar hand op haar borst en kijkt Saar aan. Die draait haar hoofd naar het raam en vraagt zich af wanneer ze weer moet huilen. Ik voel niets, denkt ze. Behalve de ogen van de dikke vrouw die in haar rug branden.

De trein komt aan bij het station van de stad waar ze haar studie aan de kunstacademie volgde. Vanaf hier moet ze de bus naar het dorp nemen. De bus staat al op het perron als ze de stationshal uit loopt. Ze neemt plaats achterin en de chauffeur laat het voertuig stationair draaien. Een lange man staat voorovergebukt om in te checken met zijn ov-chipkaart.

‘Hé, muziek in de bus,’ zegt de man en hij neemt plaats op de stoel voorin, waar je de weg goed in de gaten kunt houden. Hij praat tegen de chauffeur totdat er een oudere vrouw instapt, die zegt: ‘Kijk nou, muziek in de bus.’

Ze lachen.

Saar voelt de afstand tussen de mensen voor in de bus en haar steeds groter worden, alsof de bus plots een harmonicabus is geworden en het achterste deel op zijn plek blijft staan, terwijl de rest allang onderweg is.

Wanneer nog een vrouw heeft plaatsgenomen, vertrekken ze. Ze rijden via de binnenstad door de wijk waar Saar heeft gewoond. Ze herkent het huis. Ze was het huisnummer vergeten, maar nu ze hier zo voorbijrijden en wachten bij het zebrapad, weet ze zeker dat het nummer 76 moet zijn.

De kamer had een mooie lichtinval. Daar waren haar vader en zij het over eens. Aan de voorzijde was een kleine erker met grote ramen, die je omhoog kon schuiven voor frisse lucht. Bovenin een rand glas in lood. Eén rood raampje was al gesneuveld. Nu zat er gewoon een helder stuk glas in, maar ook dat had zijn charme.

‘En, wat denk je ervan?’ vroeg haar vader.

‘Goed.’

Het was een goede plek. De vloeren waren glimmend zwart gelakt, waardoor je ieder stofje op de planken zag liggen.

‘Maar ik kan dit niet betalen,’ zei Saar. ‘Ik kan hier helemaal niet wonen.’

‘Maar het is toch ideaal?’ zei haar vader. ‘Je bent weg maar toch dichtbij.’

‘Ja.’

Ze deelde het studentenhuus met een meisje dat ze al kende van de kunstacademie. Het was een aardig meisje en ze heette Yuki. Bij die naam had Saar een ielig Aziatisch meisje in haar hoofd gehad, maar toen ze Yuki voor het eerst ontmoette stond daar een volslank meisje met witblond haar. Ze droeg haar haren kort. Haar gezicht was mooi en rond en leek boller door haar gestroomlijnde kapsel. Ze volgden samen de vakken serieel beeld en conceptuele kunst. Tijdens een van die lessen zei ze dat haar naam ‘sneeuw’ of ‘gezegend’ betekende. Twee betekenissen die vrij ver uit elkaar lagen, maar die wel haar witte haar en bleke gezicht verklaarden.

Yuki kwam uit de Randstad en had gescheiden ouders. Iets wat Saar onvoorstelbaar vond, omdat ze niet wist hoeveel ruzie

ouders moesten maken voordat ze gingen scheiden.

‘Ik vind het wel fijn, dat op mezelf wonen,’ zei Yuki. ‘Ik heb nu eindelijk een plek waar al mijn kleren liggen. Weet je hoe vermoeiend het is als je eindelijk de juiste outfit bij elkaar hebt, maar de bijpassende schoenen liggen nog bij je moeder?’ Yuki maakte grote gebaren, alsof ze het verhaal nogmaals met haar handen wilde vertellen.

Dat wist ze niet, zei Saar. Ze kon het zich ook niet voorstellen, want ze had maar één paar schoenen dat ze droeg totdat het versleten was en daarna kocht ze een nieuw paar totdat ze dat weer stukliep.

Saar had zich de kamer voorafgaand aan de bezichtiging voorgesteld als een witte vierkante ruimte. Met een standaard bureau en een bed van blank hout, misschien een stoel waaromheen ze kon ijsberen. De kamer was in werkelijkheid leeg en had niets steriels. Er hingen verschillende planken en er was een kast met twee schuifdeuren met glas ervoor, als bij een vitrine.

‘Ik betaal de helft,’ zei haar vader, ‘dan kunnen we allemaal weer ademen.’

‘Allemaal?’

‘Jij, je moeder, ik.’

‘Jens, Janne.’

‘Ja, wij allemaal. Gewoon een beetje ruimte.’

‘Heb ik iets fout gedaan?’

‘Het is niet jouw schuld. Het is de combinatie van jullie twee.’

‘Ja, we zijn zo hetzelfde, dat verhaal.’

‘Misschien is dat het, ja.’

‘Ik lijk in niets op mama.’

Johan lachte op een manier die ze vervelend vond, maar waar ze nooit iets van zei.

‘Oké,’ zei ze, en ze drukte op het lichtknopje, waarna de kamer

weer in het donker werd gehuld. Net zo donker als haar hoofd de laatste tijd soms aanvoelde. Hier ging ze wonen.

Nadat ze de kamer hadden bekeken, reden ze samen naar huis. Haar vader zette haar af bij het bemande benzinepompje in het dorp, waar ze een pakje sigaretten en een rolletje Mentos kocht. Ze wandelde naar huis. In haar buik een gevoel van opwindning en angst tegelijkertijd, alsof ze iets moest opbiechten.

Bij thuiskomst zat Johan op de bank. Hij keek sport op een van de extra kanalen die non-stop sport uitzonden. Saar zette het koffiezetapparaat aan.

‘Dus jij wilt hier niet meer wonen?’ vroeg Els. Ze stond met haar billen tegen het aanrecht geleund.

‘Jawel, maar ik wil ook dáár wonen.’ Ze dacht aan het huis, aan de plinten waar stof op lag. Haar eigen vitrine. De erker met het glas in lood. Ze zag voor zich hoe ze in het raam zat met een boterham met pindakaas. Een glas melk op de vensterbank.

Het bleef even stil. Haar moeder friemelde aan het stenen aanrechtblad. Het koffiezetapparaat maakte een geluid dat de stilte doorbrak.

‘Oké, dus je wilt niet bij mij wonen. Is dat het?’ vroeg Els.

‘Dat zeg ik toch niet. Ik bedoel dat het een kans is. Dat ik die moet grijpen. Zelfstandig worden en zo.’

‘Ach kind, je weet niet waar je het over hebt. Je loopt gewoon weg als het jou uitkomt. Als het soms even niet naar je zin is.’

‘Ik vlucht niet, mam. Ik zit hier praktisch om de hoek. Ik neem afstand, zodat ik alles eens goed kan bekijken.’

Ze durfde het eerst niet te zeggen, maar deed het uiteindelijk toch: ‘Ik heb het nodig, mam. Ik heb het nodig om jou even niet nodig te hebben. Om me te concentreren op mijn studie.’

Ze liep richting de keukentafel en keek naar haar moeder. Ze stond er nog steeds hetzelfde bij, maar ze had haar hoofd iets

meer naar de grond gericht, alsof ze Saar niet aan wilde kijken.

Haar moeder begon te huilen. Misschien was dat de druppel. Dat ze alles weer om haar liet draaien.

‘Ik trek jou gewoon soms niet meer,’ zei Saar. ‘En dat spijt me. Maar ik heb het gevoel alsof ik hier de hele tijd op mijn tenen moet lopen. Dat ik altijd vooruit moet denken, alsof ik een schaakspel speel met mijn eigen moeder. Ik moet niet alleen bepalen welke stappen ik neem, maar ook hoe jij daarop gaat reageren en hoe ik daarna weer verder moet. Ik loop gewoon over, mam. Mijn hele hoofd loopt over.’

En toen moest Saar zelf ook huilen. Als een soort kinderlijke reactie waarmee ze wilde zeggen: er is iets mis en jullie moeten maar raden wat, want ik weet het zelf ook niet meer.

‘Ga maar,’ zei haar moeder, terwijl ze nonchalant met haar hand wuifde. ‘Ga allemaal maar bij mij weg.’ Een tweede arm, die van het beest, zwaaide haar na, gaf haar nog een extra zetje om haar de kamer uit te werken.

Saar ging in de woonkamer naast haar vader zitten. Ze probeerde zich tot een zo klein mogelijk bolletje te vouwen in de hoek van de bank. Ze keken golf. Een man in een witte broek sloeg een bal recht de bunker in. Haar vader maakte geen geluid. Ze zag dat hij in slaap was gevallen.

Wanneer ze door de groene poort de achtertuin van haar opa en oma in loopt, ziet ze meteen de witte grindtegels waar ze als kind haar knieën op kapotviel. En hetzelfde gevoel als van prikkende schaafwonden voelt ze nu ergens in haar borst. ‘Verdomme,’ zegt ze. ‘Waar is iedereen?’

Achter de witte vitrage ziet ze het silhouet van haar oma. Ze beweegt haar logge lijf. Een huilende homp. Haar schouders gaan ritmisch op en neer.